

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	---	--

Az új középiskolai törvényjavaslat és a prot. autonomia.

II.

Hogy a tulságba hajtott centralisatio semmi téren üdvös gyümölcsöt nem terem: az oly igazság, melyet nagyon bajos még csak kétségbe is vonni. Rendes következése az egyéni buzgóság kivészése, a hivatalnokok gép-szerű, robot munkája a tanítás terén ép úgy, mint egyebütt. A teljes központosítás elvetésével tehát okvetlen kell hagyni, vagy az egyes iskoláknak, vagy bizonyos iskola-csoportoknak szabad mozgás-helyet s csak az a kérdés, az egyes iskoláknak adandó-e meg az autonomia, vagy bizonyos iskola-csoportoknak? A mennyire én a dolog lényegébe be tudok hatolni, azt kell látnom, hogy minálunk, a mi sok tekintetben egészségtelen fejlődési viszonyaink közt, oly fokú szabadság p. o. mint a minővel az angol középiskolák rendelkeznek a tanítás körül, az egyes intézeteknek nem adható, sőt -- kénytelen vagyok kimondani — a tanítás-rendszer teljes elvi átalakítása nélkül, nem adható az emlegetett iskola csoportoknak, az egyes felekezetek iskoláinak sem. Ott látom az eddigi eljárás és felfogásban a hibát, hogy az autonómiába beleértjük azt is, hogy a saját eljárásunk jóságát saját magunk ítélhessük meg is. Eddig pedig semmi téren sem vihető a szabadság a rendnek fenekestől való felforgatása nélkül. Magok a ref. egyházkerületek is többször kifejezték, hogy elismerik az állam azon jogát, melynél fogva megszabhatja a középiskolai növendéktől kívánható tanultság minimumát s vigyázhat arra, hogy e minimum elére-tik-e a felekezeti iskolákban; de midőn a gyakorlati megvalósítás mikéntjére tért az eszmecsere: bizony legtöbben abban a véleményben voltunk mi, hogy csak a saját felterjesztéseinkből győződjk meg az állam a mi iskoláink állapotáról. Már pedig ezt az állam nem teheti. Mert ez eljárás végelemzésében nem lenne egyéb, mint-hogy magunk leszünk magunknak a birái s meglehet ugyan, hogy jóhiszemű, de minden lélektani valószínűség

szerint kegyelmes birái. Az általános tanügy, az ország népességének egyetemes érdeke pedig ép úgy szigorú, szakértő és részrehajlatlan birálatot kíván, mint a mi jól felfogott saját érdekünk.

De hiszen tán nem is félnénk mi a szigorú, szakértő és részrehajlatlan birálatról, hanem épen attól félünk, hogy a más felekezetű, még pedig az országban uralkodó vallás-felekezethez tartozó tanfelügyelő, vagy főigazgató vagy bármi néven nevezett államhivatalnok elég szigorúan ugyan, de nem részrehajlatlanul fogja megbírálni iskoláinkat, s bizony a mellett még a népiskolai tanfelügyelők felől gyűjtött tapasztalataink a felől is kétségben hagynak, hogy vajon eléggé szakértő lesz-e az eszközendő birálat? S megvallom e tekintetben nekem is vannak aggodalmaim, felekezeti ép úgy, mint tanügyi szempontból s bizony nem látnám jóízűen, ha iskoláink jó hírnevét oly könnyen és — mondjuk ki — könnyelműen tenné kockára egyik másik tulbuzgó főigazgató, mint a hogy nem példátlan, hogy épen az egyházmegyék legjobb iskoláit rovoghatja meg némelyik népiskolai tanfelügyelő, míg szárnyai alatt szépen tenyészik a humbug.

Már pedig ha a beterjesztett törvényjavaslat törvénynyé lesz, ennek ki leszünk téve, sőt ki leszünk sokkal többnek, úgy hogy — felfogásom szerint — egész iskolai autonómiánk fictívává válik. Mert ha az egyik iskolából a másikba szabad költözködés fentartatik az által, hogy kimondja a törvény, hogy a felsőbb osztályokba belépítésre rendszerint elég az elhagyott nyilvános középiskola iskolai bizonyítványa s csak kivételesen követelhető vizsgálat, t. i. ha az értesítőben kiírt tananyag mennyisége hiányos, ez eljárás okvetlen maga után fogja vonni azt, hogy a felekezeti iskolák, csak hogy elkerülhessék tanítványaiknak más, p. o. állami intézetekbe átléptekor felvételi vizsgálat alá vetetését, a tantárgyaknak évenkénti beosztásában, sőt ennek folytán az egész tanítási eljárás megállapításában menni fognak egyenesen az állami intézetek nyomán s a felekezet iskolai autonómiájául csak annyit marad, hogy szabad lesz tanárainak az államinál kisebb

fizetést adni, ennek folytán az egyenlőleg képesített, tehát az államiskolákban is alkalmazást kapható (s a jobb fizetésért, valószínűleg alkalmazást kereső) középiskolai tanárból, ha nem teljesen is, de legalább nagyobb részben a gyengébb részt tartani meg magának, ez által apródonként lejjebb szállítani iskolái szellemi színvonalát; mert hiszen mindaddig, míg nyilvánossági jogát el nem veszti, nem csak hogy fedezi az iskolát az érvényes bizonyítvány adhatásának joga, sőt a vizsgálatoknál való kegyelmes és atyafiságos mértékelés keresetté is teszi az ifjak, sőt a szülők számba veendő része előtt. Hogy aztán az ilyen iskolai autonomia kívánatos-e? épen magának az illető felekezetnek érdekében is, aztán meg hogy érdemes-e ilyen autonomiával rendelkező középiskolákra folyást áldozni a felekezet úgy is gyöngye anyagi erejéből? hogy a törvényben adott ez a jog, jog és engedmény-e hát valósággal? annak a megítélését másokra bízom.

Pedig ez a kép, melyet vázoltam, nem lesz sokkal kellemesebb az által se, ha felgondoljuk, hogy az iskola nyilvánossági jogának fenmaradása nem is annyira az abban nyert tanítás valódi sikerétől, hanem a berendezkedés milyenségétől lesz jó részben függévé téve. Komoly bírálat — már a dolog természeténél fogva sem — eszközölthetik máshol, mint az érettségi vizsgálatokon; mert bizony, hogy a világ bármelyik főigazgatója sem tudhatja az iskola valódi értékét megállapítani a kapott statisztikai adatok s a sebtiben megejtett évi rövid látogatásokból: a felől komoly ember alig maradhat kétségben.

Békési Gyula.

Presbyter-e a reform. lelkész?

A reform. zsinat nov. 5-iki ülésében egyfelől azért, mert egyházunk közügyei iránt érdeklődöm, másfelől, mert tanulni, okulni vágyom, mint hallgató többek között én is jelen valék. Ezen ülésben indítványozta nt. Ballagi Mór ur, hogy mondja ki a zsinat, miszerint reform. tanítóink hivataluknál fogva tagjai a presbyteriumnak. — Ezen indítványhoz nekem egyáltalában semmi szavam, csak ahoz kívánok szólni, a mit az indítványt tevő, indítványa indokolásában, s ő utána más is (Dr. Jenei Viktor) mondott s a melynek hallatára önként felmerülhetett eme kérdés, hogy: presbyter-e a reform. lelkész?

Az indítványt tett zsinati képviselő ur ugyanis, egyebek között úgy nyilatkozott, hogy ha a tanítónak hivatalánál fogva nem lehet helye a presbyteriumban: akkor nincs ott helye hivatalánál fogva a lelkésznek sem. Igaz, hogy ezen szavai általános visszatetszést keltettek, mind a mellett később ama másik szónok is, pártolván az indítványt azt mondotta: hogy ha a lelkész hivatalánál fogva tagja a presbyteriumnak, akkor ugyancsak hivatalánál fogva tagja lehet annak a tanító is, mert a lelkészt is nem presbyternek hanem csak lelkésznek választották.

Az tehát a kérdés, hogy vajjon presbyter-e a reform.

lelkész? Ha nem az, akkor helyesek azok a melyeket a nevezett képviselő urak állítottak, ha az — nem helyesek.

Én azt állítom, hogy igenis, a reform. lelkész presbyter, nem csak, de a presbyter szó ős egyházi értelme szerint tulajdonképen csak is a lelkész presbyter.

Állításom igazolásául szolgáljon a következő egyháztörténelmi idézet: „Az apostolok által alapított gyülekezeteknek vezérei, kormányzói kezdetben magok az apostolok valának.” — Minthogy azonban az apostolok az egyház terjesztése miatt folyvást egy helyhez lekötötve nem lehettek s minthogy a gyülekezetek száma csakhamar annyira megszorodott, hogy mindegyiknek közvetlen apostoli vezetés alatt állania lehetetlen volt: ennél fogva az ó-szövetségi zsinagóga rendszer példájára presbyterek választottak, kik így nevezettek mert rendszerint hajlottabb koruak valának, s kiknek tisztök vala általában a gyülekezetre való felügyezés, annak ügyeinek vezetése s kik épen ezért felügyelőknak, vagy episkopusoknak is nevezettek (Csel. VI. 6. Tim. IV. 14.) „... az apostolok is nevezik magukat presbytereknek, presbitertársaknak.” (Pét. V. I. II. Ján. I. III. Ján. I.) „Az apostolok és presbyterek az igehirdetés, isteni tiszteleti szolgálat s kormányzás által teljesen elfoglalva levén: a szegények és betegek ápolása végett már kezdetben állítottak diakónok és diakonissák, kik közül később a diakónok a presbyterek segédei is valának az igehirdetésben s sakramentumok kiszolgáltatásában.” (Révész I. Egyet. egyh. tört. 41—42 l.)

Ezen idézetből világosan kitűnik:

a) Hogy a presbyterség eredete a keresztyénség első korszakára, az apostoli egyházak alapításának idejére vihető vissza.

b) Hogy az első presbyterek, mint az apostolok megbízottai, igehirdetéssel s isteni tiszteleti teendőik végzésével foglalkoztak.

c) Hogy mindazok, kik törvényes egyházi felsőbbsegek, mint az egyetemes egyház hivatott közegei által az evangélium hirdetésére s a sakramentumok kiszolgáltatására felhatalmaztatnak, s kik e felhatalmazás alapján valamely gyülekezet körében mint rendes lelkészek működnek, mint lelkészek, épen lelkészi minőségüknél fogva presbyterek; úgy hogy a lelkész szó egy értelmű ezzel: presbyter.

Igy értették ezt a Komjátiban 1626-ik évben összegyűlt zsinati atyák is. Ezért viseli homlokán az ott hozott Kánonok 3-ik osztálya ezt a felírást: „A presbyterekről vagy papokról.” Hasonló értelmet fejez ki a Geleji Katona Kánonok 99-ike a melynek végsoraiban az mondatik, hogy a lelkész a presbytereknek is előjárójuk és elnökük. — A lelkész tehát már hivatalánál fogva presbyter, s midőn valamely gyülekezet lelkészt választ, nem csak lelkészt választ, hanem választ a lelkész személyében presbytert is, még pedig elnökpresbytert; mert a fentebbiek szerint a reform. lelkésztől a presbyterség el nem választható. Ez az én meggyőződésem. S azt hiszem, hogy a most hozandó egyházi törvények §§-ai között is lesz olyan, a mely a reform. lelkész presbyterségét, minden kétségen felül helyezi.

Nagy Lajos,
ref. lelkész.

Utóhangok a lelkészválasztási szabályok tárgyában.

(Folyt.)

A XIV-dik kánon ugyanis a választói jogról azt mondja: „Ministri externam vocationem debent habere ab ipsis presbyteris, seu praestantibus tum pietate, tum dignitate ecclesiarum civibus, — conse. su tamen plebis quoque christianae minime excluso.“ — A kánon ezen szavaiban a nagykárolyi egyházmegye egyedül a nép által választott presbyterek képviselőjét látja kimondva, legfeljebb a patronusok s néhány tisztesebb kegyesek hozzájárulásával, — melyet a választásnál örömmel üdvözöl ma is azon egyházmegye minden lelkésze. — de vissza borzad az általános népválasztás, az elszabadult népfenség eszméjétől, mely a lelkészé lehetést a nép kegyétől teszi függővé, porig alázza a lelkészi hivatal magasztos fogalmát, letörpíti önbecsérzetét és az evangélium hirdetőjét a szó betű szerinti értelmében szolgálk szolgájává alacsonyítja.

A lelkészválasztásnál a lelki erőt kell mérlegelni, s e tekintetben nyíltan kimondja a nagykárolyi egyházmegye meggyőződését, mi-zerint erre az egyháztagnak nagy többsége nincs képesítve, — s e korlátlan választói jogot egyáltalában nem kezelhetik az anyaszentegyház érdekében haszonnal, — különösebben jelen korszakban, midőn a mindinkább terjedő felvilágosodás, az anyagiasság és vallásos közöny elfásították az egyháziasság iránti buzgóságot elanynyira, hogy sok egyháztagnak a tiltott eszközök nyeresége mellett könnyelműen hagyja figyelem nélkül az egyház igazi érdekét és jövő virágzását, — s az egyháztagnak nagy többsége a népkégy választottját sokszor csak az ügynök dicsérő beszédeiből, s a vesztegetés filléreiből és poharánál ismeri.

A széles körű választás ferde kinövésűl tekinti a nagykárolyi egyházmegye azon lealázó helyzetet, mely szerint ez által tágas tér nyitott a választásoknál a lelkészválasztás szép jogát, s a lelkészi hivatal magasztos fogalmát egyiránt lealacsonyító korteskedés és vesztegetésre.

Ezen széles körű választás által a lelkészé lehetés egyedül a nép kegyétől tétetvén függővé: a lelkészség mintegy oda szorított, miszerint anyagi jobb sorsa eszközzése tekintetéből ne önbeccs érzetere s érdemére, hanem a nép kegyére támaszkodjék; s a családi élet gondja ösztönszerűleg is kényszeríti az erkölcsanitót, hogy — ha nem is közvetlenül — önfentartása érdekében az előtte egyedül nyitva álló erkölcsstelen utat is használja fel. — Mire azon aggasztó körülmény is kényszeríti:

Mert a szabályok által a fokozatos előléptetés — promotió útja tényleg be van zárva, — legalább tetemesen megnehezítve.

(Folyt. köv.)

A tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület választmányának Debreczenben 1881. évi október hó 20. napján tartott gyűléséről felvett jegyzőkönyv.

3. szám.

Elnök előadja, hogy miután a Szatmár-Németi sz. kir. város által kitűzött 200 frtos pályakérdésre beérkezett pá-

lyamunkák bírálatával a felkért bírálók a M.-Túron ez évi július 8. 9. 10. napjain tartott közgyűlésre el nem készülhettek, a jelzett gyűlés 16. sz. a. végzése által a választmány felhatalmaztatott, hogy a bírálatot mielőbb bevégeztetvén, a 200 frt díjat az arra érdemes munkának adja ki, vagy ha a 3 pályamű közül egyik sem lenne szerencsés a pályadíjat elnyerni, ugyanazon kérdést még ez év folyamán új pályázatra tűzze ki. Előadja továbbá azt is, hogy a bírálók a szóban levő pályaművekre bírálataikat elkészítették s illetőleg megállapodásra jutottak, mely bírálatukat bemutatja s felolvastatja.

Ezen bírálatok lényeges pontjai ezek:

A kitűzött pályakérdésre, hogy „Ad-e a középiskola a gyakorlati életre annyi és olyan ösmeretet, hogy ezáltal feleslegessé válnék a felső nép- vagy polgári iskolák állítása azon városokban, melyekben középiskola létezik.“ 3 pályamű érkezett.

Ezek közül az első, mely „Irni képes népet neveljünk“ jelige alatt adatott be, nagy terjedelménél fogva szorgalomról tanuskodik ugyan, de úgy tartalmára, mint alakjára nézve gyenge s a mértéken nagyon alól marad; ugyanis tartalom tekintetében sok oda nem tartozó dolgokat felhord, ellenben a tárgyhoz tüzetesen tartozó gondolatokat mellőzi s a felhozott gondolatokat és nézeteket rendszer nélkül állítja össze; irálya pedig hanyag, darabos, mely még a mondatszerkesztés legegyszerűbb szabályaival sem gondol. Egyszóval a szerző olvasgatott, tanult s némi szorgalommal munkálkodott ugyan, de még igen sokat kell tanulnia és gondolkodnia arra nézve, hogy ily fontos feladat megfejtésére sikerrel gondolhasson. Ezeknél fogva az „Irni képes népet neveljünk“ jeligéjű pályamű jutalomra nem érdemes.

A „tudomány világosság“ jelige alatt beadott pályamű szerzője a tárgyat egészben véve helyesen fogja fel, anyagját eléggé áttekintőleg rendez el, csinosan folyó, tiszta és természetes nyelvezettel ír. Azonban meghatározásai több helyen hiányosak, nézetei itt-ott ellenmondók és ingadozók; szerző nem hatol mindenütt a tárgy mélyére, mellékes dolgokat szükség nélkül bővebben fejteget, a legszükségesebb és legfontosabb történeti tényeket, például a polgári iskolának történeti fejlődését s ez alapon kellően indokolt hivatását vagy épen nem, vagy csak felületesen érinti. Általában e művön, több részében, a tudományos apparatus hiányát érezzük s az inkább egy értelmes ember által elég csinosan irt hírlapi cikksorozatnak, mint szorosabb értelemben vett tanulmánynak tekinthető.

Ezeknél fogva, báre mű az előbbihez képest sok előnyvel bír, mindamellett jutalomra nem érdemes.

A harmadik „Respice finem“ jeligéjű pályamű társainál sokkal magasabb beccsel bír. Szerzője sok ismerettel, a tanítástan terén is avatottsággal bíró s bölcsészileg gondolkozó egyén. Ezért, bár e pályamű legrövidebb, mégis több gondolat van benne, mint a másik kettőben együtt. Azonban a pályaművet sikerültnek mondani még sem lehet.

E pályamű szerzője mindjárt az első fejezetben azt fejtegeti, hogy nálunk csak az elemi és szakiskolák tekinthetők elég szilárd alapon nyugvóknak, ellenben a jelenlegi középiskoláknak (gymnasiumnak és reáliskolának) mint önálló tagozatnak sem határai nincsenek megvonva, sem önálló célja nincs, és így tanterve sem lehet jó; pedig a középiskolának önálló teüeyzőként kell fellépnie. E szerint a je-

lenlegi középiskolát elítéli. Ő eszményi tantervet állít fel a középiskola számára, melynek conceptiója lehet logikai, de gyakorlatinak nem mondható. — Egyébiránt úgy látszik hogy saját kiindulásával is meghasonlik s több helyen ellenkezésbe jó például a 26-ik lapon midőn így szól: „az élet nem az elmélet pórázán halad, megteremti a mire szüksége van, mielőtt a szükségletek és kívánalmak elmélete kiképződnek.“

Mind a mellett is szerző az elméletekbe igen szerelmes, de sok helyen ragyogó elméleteinek nincs meg a kellő háttere. A tárgyalt iskolák történeti kifejlődésének képét az egész műben hiában keressük. — De szintén hiában keressük a hazánkban jelenleg létező 3 iskola (gymnasium, reál és polgári iskola) állásának, egymáshoz való viszonyának, a közönség azok felől való vélekedésének, irántuk tanúsított rokonszenvének, ez iskolák külön-külön gyakorolt hatásának feltüntetését, a jelen viszonyoknak megbízható, adatokra fektetett leírását. — Hanem e helyett találunk mindenütt elméleti fejtegetést, éles néha igaztalanul erős kritikát, első tekintetre ugyan tetszetős, de sok esetben teljesen légi képeket.

De találunk teljesen hibás és következetlen állításokat is; ilyen például az, hogy bár szerinte a polgári iskola 5. és 6-dik osztályában taníttatnak a középiskolába be nem foglalt tárgyak, mindazáltal egy csonka, például 4 osztályú középiskola képzésének eredményével nem a csonka, p. o. 3—4 osztályú, hanem a teljes t. i. 6 osztályú polgári iskolai képzés van szembeállítva. Holott csonka (3 vagy 4 osztályú) gymnasiummal csak csonka 3 vagy 4 osztályú polgári iskola állítható és mérhető össze egész következetességgel és igazsággal, s a főkérdés csakugyan az lett volna, hogy miután a közönség nem igen veszi számba a polgári iskola 2 felső osztályát, vajon a csonka — s épen egyenlő osztályllyal bíró polgári iskolai képzést pótolhatja-e a csonka gymnasium vagy reáliskolai képzés.

Az pedig már épen különösnek látszik, hogy bár a 30-dik lapon az mondatik, hogy a polgári iskolának a gymnasiumétól különböző tárgyai „nem oly természetűek, hogy a testi és szellemi erők művelésére hivatott közös tárgyakal összefüggő rendszerbe hozhatók volnának,“ hogy továbbá „az élet azt a csudás közvetítést találta ki, hogy a felső nép és polgári iskolának épen azon osztályait nem látogatják, a melyekben e külön tantárgyak taníttatnak, pedig „a felől megint semmi kétség, hogy a fentnevezett szakismeretek levonásával a reáliskola és gymnasium több és különb ismeretet nyújt, mint a kérdésbe tett alsóbb rendű intézetek“ s midőn az ilyen összehasonlítás után azt lehetne várni, hogy a következtetés a reáliskola és gymnasium javára fog kiütni, ép az ellenkező történik; a per ugyanis a polgári iskola javára dől el és pedig azon czímen, mert a gymnasium és reáliskola nem teszi bevégeztté a tanuló ismeretkörét. — Hogy a polgári iskola teszi vagy teheti-e, nincs bizonyítva, de a szerző fentebb idézett szavai után bebizonyítani lehetetlen is.

A mű szerzője nagy előszeretettel bírálhatja a gymnasium tantervét s e közben fejtegeti, hogy egyes tantárgyakból mily és mennyi ismereteket szerezhettek a tanulók; de midőn szerző a jelenlegi gymnasium tantervét bírálja, azt árulja el, hogy azt nem eléggé tanulmányozta, a kiadott utasításokat vagy nem ösmeri, vagy nem helyesen használja

fel. — Egyes tantárgyakra nézve (p. o. mathesis és physica) tett bírálatai nem mindig alaposak és találók.

A pályaműben előforduló s nem mindig elfogadható argumentálás s több téves állítások és következtetések után nem fogadható el szerző ezen tétéle, „hogy a gymnasium és reáliskola nem ad annyi és olyan ismeretet, hogy feleslegessé tenné a felső nép vagy polgári iskola állítását,“ sőt ellenkezőleg azt lehet állítani, hogy a kitűzött kérdés a szerző által nincsen megfejtve, a dolog nincs tisztába hozva.

Ezek után a bírálók véleménye szerint a Szathmár-németi sz. kir. városa által kitűzött 200 frt a beérkezett s megbírált pályamunkák egyikének sem adható ki, a „Respice finem“ jeligéjű a másik kettőhöz viszonyítva dicsérettel kiemelendő.

A választmány a bírálatot magáévá tévén következő határozatot hozta:

Szathmár-németi város 200 frtos pályadíját a fent jelzett pályaművek egyikének sem itéli oda s adja ki; a „Respice finem“ jeligéjű pályaművet azonban dicséretre méltónak nyilvánítja; a jeligés levélkéket pedig a dolog természetéből kifolyólag megégettetni rendeli.

A M.-Turon tartott közgyűlés 16. sz. a. végzése értelmében a szóban levő pályakérdést ujonnan kitűzi.

(Lásd e lap 30-dik számát.)

Uti levelek.

Konyár, 1881. október 23.

„Mindeddig segítségem volt nekem az Ur.“

Mindeddigi segítségem volt nekem az Ur, mindeddigi. Adott nekem jó embereket, kik melegen fogadjanak, egyházzam ügye előmozdításáért lelkesüljenek s azért tanácscsal és tettel tenni igyekezzenek.

Valóban én sokszor lelkesültem gondoltam ez utra; de — megvallom — sokszor megborzongatott ez a gondolat, hogy majd mily sok hidegséggel, részvétlenséggel, fagyos kigunyolással találkozom utamban; azonban Istennek hála, mindezekkel sehol sem találkoztam, hanem inkább minde-nütt azon borzadályos gondolatoknak az ellenkezőjével: melegséggel, igazi szerető részvéttel és dicsérő elismeréssel és méltánylással. Dicséret, dicsősség és tisztesség legyen ezért Istennek; köszönet és hála mindazoknak, a kik engem ezen utamban mindeddigi szeretetökkel elhalmoztak, segítettek, bátorítottak és erősítettek.

Első levelem, mit e lapok nagytitiszteletű szerkesztője kiadni kegyeskedett, Vésztőről irtam és pedig a lehető legjobb benyomások alatt. Azóta — bár feltettem magamban, hogy minden helyről irok egy levelet — nem irtam. Nem, mert részint időm nem volt reá, részint pedig azért, mert leveleim nagyon egyhanguak lettek volna azért, mert egyiknek tartalma sem lehetett volna más, mint dicsérő elismerése azon fáradságtalan buzgalomnak, valamint a nagytitiszteletű lelkész urak és a presbyteriumok, valamint a községi előjárók felkarolták s annak minél sikeresebbé tételére nézve minden lehető elkövettek; és hálás köszöneti azon jóságukért, mivel irántam érdemtelen iránt viseltetni kegyeskedtek.

Fogadják azért most itt együttesen forró hálám és mély köszönetem kifejezését a füzes-gyarmati, szeghalmi,

csökmői, darvasi, furtai, zsákai, berettyó szent-mártoni, b. ujfalvai, péterszegi, gáborjáni, henczidai és konyári nagytszeteletű lelkipásztor urak szives vendégszeretetükért és azért, hogy engem czéлом elérésében a lehető legnagyobb buzgalommal és erővel támogattak, továbbá az említett helyek érdemes előjárói, főbirái, esküdtjei és presbyterei s ezek között különösen azok, kik mint gyűjtők működtek, hogy nem kimélve időt, pénzt és fáradságot, teljes erejükből vállvetve segítettek engem azon munkában, mit egyházam javára s Isten dicsőségére elkezdtem.

Működésünknek mindenütt is meglett a kívánt sikere, úgy hogy én elmondhatom minden helyről, a hol még eddig megfordultam, a mit Pál mondott a maczedoniabeliekről: erejük szerint, sőt erejük felett is adakoztak.

A gyűjtés eredményét — minthogy sok helyt az illető nagytszeteletű lelkész urakat kértem fel a számadás bezárásával s a begyűlt pénzösszegnek tek. Vattay Miklós pénztárnokunk kezeihez való juttatásával — egész biztonsággal közölni nem tudom; azonban azt ígérem, hogy e lapok hasábjain minden adományt nyilvánosan nyugtatni fogunk. Hozzávetőleg eddig a következő eredményre vezetett gyűjtésünk: Vésztőn 86 frt 68 kr. Füzesgyarmaton 102 frt 62 Szeghalmon 100 frton felül. Csökmőn 40 frton felül, Berettyó-Ujfaluban 70 frton felül, Péterszegen 21 frt 96 kr, Konyáron 100 frton felül.

Ezen szép eredményt látva „az én szívem megteljesedik örömmel és az én szám nevetéssel,“ s mig egyrésztől köszönetet mondok embertársaimnak; addig másrésztől dicsérem az én mennyei atyámat és kérem Dáviddal: „tarsd meg ezt mindörökké; tudniillik a te népednek hozzád való ilyen jó akaratját, és az ő sziveket igazgassad te hozzád.“

Az Ur kegyelme s áldott szent lelke legyen velünk.

Szalay József
ref. lelkipásztor.

Könyvismertetés.

Az iskolázás jelene Angolországban. Irta Felméri Lajos, philos. dr., a kolozsvári m. k. tud. egyetemen a neveléstudomány ny. r. tanára. Második kötet.

I.

Alig ismerkedtünk meg a — fájdalom! oly korán elköltözött Molnár Aladár nagyszabásu művéből honi iskolánk 17. s részben 18. századi történetével, nyomban két terjedelmes mű hívja fel ismét érdeklődésünk és figyelmünket. Egyiket Dr. Klamarik főigazgató bocsátotta közre, hogy megismertesse „A magyarországi középiskolák szervezetét és eljárását“, „törvényeink, szabályzataink, rendeleteink, utasításaink s a fennálló gyakorlat alapján“ kitöltse azt az óriási űrt, mely különösen a prot. felekezeti és egyéb iskolák közt tátongott, annyira szétválasztván őket, hogy — úgy szólva — semmit sem tudtak egymásról.

A másik Dr. Felméri kezünk alatti műve. Bizony nagy szükségünk volt mind a két munkára, különösen nekünk protestánsoknak, kik annyira túlfajítottuk a szabadságot a tanítás és iskolázás terén is, hogy a tulságos decentralisatio miatt igen sok iskolánk ügyét inkább csak a jóindulat és műkedvelői buzgalom, mint komoly szakértelem támogatja. De

szükségünk van a Dr. Felméri művére azért is, hogy az az érdeklődő közönség, mely eddig csaknem kizárólag a német tanítási rendszer dicsőítésével tápláltatott, alkalmat nyerjen könnyebb szerrel is tovább látni, megismerkedni a legszabadabb nép szabadon fejlett iskolai intézményeivel, — tudjon valahára megszabadulni azon orvosaitól, kik azt tartják az egészség symptomájának, ha a miniszter bár mikor megmondhatja, mit dolgoznak azon pillanatban az ország minden középiskolájában? más oldalról pedig lássa meg, hogy a komolyan értett szabadságot az erős fegyelem bölcsőjében rengetik, s hogy nem abban áll az iskolai autonomia, hogy bármelyik, bár mily lábon álló iskola követelhesse a többitől az általa kiállított bizonyítványok feltétlen tiszteletben tartását; sem nem abban, hogy bármelyik iskola-fentartó testület, felsőbb hatóságokra, ellenőrzésre vagy számonkérésre nem is gondolva, teljhatalommal rendelkezessék a középiskola minden ügyei felől. Kellett nekünk e munka, hogy tanuljuk meg, hogy a józanul értett iskolai autonomia nem jelenthet licentiát, hogy az nem állhat abban, hogy minden iskola tanárkara vagy kormányzó testülete maga tűzze ki azt a czélt is, melyre középiskolai növendékeit elakarja juttatni, hanem igenis állania kellene abban, hogy a kitűzött, minden iskolára egyformán magas czélt a saját maga által legjobbnak gondolt uton érhesse el tanítványainak minél nagyobb számával. Tanuljuk meg, hogy buzgó munka, összhangzatos működés csak az egyéni felelősség érzete alatt fejlődhetik s hogy a tanár szabadsága nem terjedhet a középiskolában annyira, hogy azt tegye, a mit legjobbnak lát, hanem azt kell tennie, a mi hozzá illik többi társai működéséhez. — És ha ahoz, hogy mennyire szükségünk van arra, hogy a legszabadabbnép iskolai intézményeivel minél többen megismerkedjünk, hozzá gondoljuk még azt, hogy ez ismeretet olyan könyvből szerezhetjük meg, minő a kezünk alatti, lehetetlen a valódi öröm hangján nem köszönnünk meg szerzőnek e tanulmány közrebocsátását, s nem ajánlani mindenkinek, ki középiskola ügyünk iránt valóban érdeklődik, hogy siessen e művel minél közelebbi s minél belsőbb ismeretséget kötni. Megtalálja benne legelőször is a tájékozást, hogy „az angol középiskoláknak több faja van. Köztük néhány nagy alapítványokból táplálkozik, másokat káptalanok tartanak fön, vannak köztök olyanok, melyek kereskedő társaságok vagy municipális testületek gondozása alatt állanak; ellenben Harrow fekvésénél, Rugby vagyónánál fogva emelkedtek irgalmas intézetekből az ország legnagyobb iskolái közé. Némelyek, mint Malborough és Mill Hill birtokosok iskolái, melyekben eredetileg csak papok gyermekei tanulhatnak, végül van egy pár olyan is, melyeket a kormány katonatisztek nevelésére alapított és tart fen.“

„A középiskolák ujjá szervezését, jobban mondva, a kormányzásukban és berendezésükben elkerülhetetlen módosításokat az 1869, 1873. és 1874-ik évi törvénycikkelyek rendelték el.“

„A parlamenti bizottságok általában a következő osztályokba osztották be ez iskolákat: első rendűek, melyek teljes classikus vagy felső rendű oktatást nyújtanak s benők legalábbé is 10 font sterling az évi tandij és a végső növendékek 19 évesek. Másodrendűek, melyekben a tanítás nem teljesen classikai, a tandij legalább is 5 font s a végső növendékek 17 évesek. Harmadrendűek, melyekben kevés-

vagy épen semmi class. tanítás nincs, a tandij minimuma körülbelül 3 font s a végső növendékek életkora 15 év. — E két utóbbi csoportot kis gymnasiumoknak, vagy a mennyiben u. n. modern oktatást adnak, felerészben polgári iskolának lehetne nevezni. Tantervek nagyon változatos.

Szerző csak az elsőrendű középiskolák ismertetésével foglalkozik, s legelőször is a régibb szervezetű bentlakó középiskolák közül Etont mutatja be. Eton VI. Henrik alapította 1440-ben. A föld legnagyobb középiskolája, tanulói száma majdnem 1000. Évi jövedelme jóval meghaladja a 20,000 font sterlinget. A tanulók vagy alapítvány-díjasok vagy ugynevezett városiak (oppidans). Alapítvány-díjas van 70. A városi fiúk élhetnek szüleikkel vagy rokonaikkal, vagy az igazgatóság különös engedélyével idegenek házában is lakhatnak; máskülönb a tanárok tartotta bentlakókban kapnak lakást és ellátást, hol minden fiúnak külön szobája van. Egy fiú évi ellátása — bele értve a felvételi díjat is, — 253 font sterlingbe (2530 forint aranyban) kerül. — Az egész collegiumban voltaképen csak 4 osztály van, de e 4 osztály a tanulók különböző fokú előhaladottságához képest 29 csapatra oszlik. Minden csapatot egy-egy osztályfőnök vezet, ki a főtantárgyakat (class. nyelveket, történelmet és geogr.) tanítja, de már a math. term. tud. leckeikre más, ugynevezett szaktanárokhöz járnak. — Az igazgatónak is meg van a maga csapata, az első 32 fiú. A mint a fiú az iskolába lép, szülei tartoznak számára a class. tanárok közül egy tutort választani, kit — ritka kivételeken kívül — a tanuló egész iskolában léte alatt nem változtathat. Épen ily tutori vagy nevelői hatást gyakorol az osztályfőnök is s e szerint az etoni tanuló folyvást 2 tanárával van szoros érintkezésben, kivéve azt az esetet, mikor a tutor és osztályfőnök ugyanaz. — Csak ennyiből is látszik, hogy Etonban lehetőleg a tanuló személyt, az egyént igyekeznek képezni, nem pedig mint mi, az egyén helyére lépő osztályt hol sokszor a gyengébb miatt kénytelen pihenni az erősebb s a mérték mégis csak a középszerűségig emelhető.

A lelki képzés mellett kiváló gond van fordítva — mint minden angol középiskolában — Etonban is a test fejlesztésére. Térs játéktereken talál a tanuló üdülést s edzi testét. Épen a testi nevelésre fordított nagy gond eredménye aztán az, hogy az angol tanulók „Rubens vérmes alakjai,“ míg a mi, testileg csaknem teljesen elhanyagolt magyar tanulóink, kivált a szorgalmasok a renaissance előtti, testüket szégyenlő szentekhez kezdenek hasonlítani; képükön vigasztalhatatlan keserűséggel. — Eton játéktérén sétálva mondta Wellington amaz emlékezetes szavakat: „itt vívtuk ki Waterloo“-t.

Felemlítendő még — mint a mi mai fogalmainkkal csaknem homlokegyenest ellenkező intézmény, — a szolgálkodás és a vesszőbüntetés fentartása Etonban.

Testi büntetést azonban csak az igazgató hajthat végre, s az ily büntetést az osztályfőnök és tutor együttes feljelentésének kell megelőzni. 1870. óta a testi büntetésekről jegyzőkönyv vezetetik s jelenleg hetenként 7—8 ily eset fordul elő.

A tanulók társaságai közül megemlíthetők a debating society és az irodalmi és természettudományi társaság, melyeken értekezéseket olvasnak fel és vitatkozásokat tartanak. E mellett van több háznál ugynevezett home debating society. Van az iskolának zene-egylete is.

A mi az intézet kormányzását illeti: 1870 óta a collegium új igazgatótanácsot kapott. Ezen testületbe 5 tagot az oxfordi és cambridgei egyetem nevez ki, egyet a Royal Society delegál, tagja még az org. bíró és az igazgató, a többi — mintegy 3 tagot maga a testület választja. — Az igazgatótanács választja s ha az iskola a kiküldött vizsgálóbiztosok ítélete szerint több éven át nem felel meg a kívánalmaknak, bocsátja el tetszése szerint az igazgatót, kinek fizetése 1868 óta 60 ezer arany forint. Az egyes tanárokat saját felelősségére és tetszése szerint az igazgató nevezi ki és bocsátja el. A tanárok fizetése különböző. A classikai tanárok, ha bentlakó házat tartanak 150, ha nem, 300 fontot kapnak. Ők egyuttal — mint említünk magántanítók is, s minden tanuló magántanításért egy évre 20¹/₂ fontot fizet. — A math. tanárok — kik sem tutorok nem lehetnek, sem boarding house-t nem tarthatnak, — 450 fontot kapnak egy évre.

1879-ben az igazgatón kívül 41 tanára volt az intézetnek. Volt ezeken kívül 3 nyelvtanító a francziára, egy az olaszra, egy a német és héber nyelvre, egy a gyakorlati mechanikára, végül volt egy rajzmestere és egy zenemester.

Az egész iskola nem egy épület, nem egy terjedelmes kaszárnya, hanem mintegy 50 természetes, közép- és ujkori épület complex — nagy kiterjedésű kertekkel, a különböző osztályok gondosan mivelt játszót ereivel, tavakkal stb. szóval Eton egy egész iskola város, Londontól vasuton egy órajárásnyira, melynek népét a szokás szentesítette egyenlő ruha jellemzi.

Békési Gyula.

Felsőbb hatósági rendeletek.

Vallás és közokt. m. kir. ministertől. 25,503. szám.

Azon felmerült kérdés alkalmából, valjon a birodalmi tanácsban képviselt tartományoknak 1868. évi május hó 25-én kelt hitfelekezeti törvénye az ezen tartományokban honossággal bíró, s a szolgálat tekintetéből Magyarországon tartózkodó katonai személyekre is kiterjed-e vagy sem? indítatva érzem magamat a m. kir. igazságügyi minisztériummal egyetértve minden hasonló esetre nézve zsinór mértékül szolgáló elv gyanánt kijelenteni: miszerint Magyarországon azon szabály követtetik, hogy a magyar állam területén tartózkodó minden nemű idegennek, ide értve az osztrák honosokat is, személyes állapota és jogképessége saját hazájának törvényei szerint ítélendő meg.

Ezekből önkényt következik, hogy a közös hadseregben szolgáló osztrák honosoknak személyes polgári állapotaikra vonatkozó viszonyaik az osztrák törvények által szabályoztatnak még azon esetben is, ha a magyar állam területén teljesítik katonai köteleességüket.

Ugyan ez áll a házasságra és az ezzel kapcsolatos személyi viszonyokra nézve is; mert osztrák honosnak a magyar állam területén született gyermeke, atyja állampolgárságát követi, és a szülők s gyermekek közti viszonyt illetőleg — mint például az atyai hatalomnál — az osztrák törvények határozatai mérvadóak.

Erről nagyságodat oly felhívással értesitem, hogy ez

irányban egyházkerületi lelkészeit mihez tartásul tudósítani sziveskedjék.

Budapest, 1881. október hó 20-án.

A minister meghagyásából:
Tanárky Gedeon,
államtitkár.

K ü l f ö l d.

Orosz vallásos mozgalom. Oroszország több kerületében a parasztek között egy különös vallásos vagy inkább fanatikus mozgalom indult meg ez évben. Egy prófécia terjedt el széles körben, mely szerint ha az aratás bevégeződik, egy ősz szakálu öreg ember jelenik meg, kinek megérkezése egy jobb idő kezdetének lesz a jele Oroszországra nézve. Megjelenését borzasztó földrengés fogja követni, mely az orthodox hit minden ellenségét s a szegények minden elnyomóját gyermekeikkel együtt megsemmisíti, úgy hogy családjaiknak nyoma sem marad a földön. Mindenféle felekezetek, többnyire tulzó orthodoxok, de mellettük a nihilisták is, követeket küldenek helyről-helyre. A mezőkön szabad ég alatt gyűléseket tartanak, melyek néha egy egész nap alatt sem végződnek be. A papok és tanítók nem mernek ugyan ezekben részt venni, de legtöbb esetben a néppel rokonszenveznek s örülnek a jövendőlésnek, mely a nem oroszok kiűzéséről s a nemesek megsemmisüléséről szól. A pultawai kerületben látszólagos ittasságuk miatt elfogtak két parasztot. De másnap reggel, mikorra már kijózanodhattak volna, a lelki ittasság legrendkívülibb jelei mutatkoztak rajtuk. Mély hangon jövendőlni kezdték s elmondották, hogy másokkal együtt kikérdezték a rjāsani szent anyát az oroszországi jelen nyomoruságos állapotok oka felől. — A szent anya tudatta velük s megbizta őket e hir terjesztésével, hogy nem sokára egy idvezítő jelenik meg s ismét megtalálják az igaz orthodox hitet, mely már teljesen elveszett. Ma már a papok hite sem igaz, s maga a czár, kinek kötelessége a hitet védelmezni, egyáltalában semmit se hisz s ez okból nem segít a szegény parasztekön, kik pedig kedvesek az Ur szemében. Azt mondá továbbá a szent anya, hogy az ő rjāsani kápolnájából tűz fog szállani Oroszország minden szegletébe oly célból, hogy megtisztítsa az országot minden hitetlenségtől, a melytől származik minden nyomorusága. Hasonló vallásos mozgalmak nem ritkák Oroszországban s mindig a fanatikus tulzó orthodoxia alakjában jelennek meg, de rendesen szűk térre vannak szorítkozva, míg a jelen mozgalmat nagy kiterjedése és propagandista jelleme a többieknel nevezetesebbé teszi.

— y — s.

Zsinati rövid krónika. Nov. 5—14.

Lapunknak időben és térben szűkre szabott korlátai nem engedik, hogy a naponként ülésező zsinatnak folyamát részletesen tárgyalhassuk. E tekintetben kénytelenek vagyunk részint a napi lapokra, részint és főként melléklapunkra a „Zsinati Tudósító“-ra utalni olvasóinkat, és csupán madártávlatból szólni a zsinati dolgok ügyfolyamáról.

November 4-dik napján az alkotmány-tervezet tárgya-

lása folytatott. E gyűlés sőt az egész zsinati tárgyalás eddigi folyamában alig volt fontosabb mozzanat, mint a Baksay Sándor és társai által a 16. §-hoz beadott módosítvány, hogy t. i. a protestáns egyház alkotmányából az egyházi közgyűlés teljesen töröltessék, és az e feletti vita és határozat. Hosszu vita fejlett ki, melyben a tiszántuli, a dunamelléki és dunántuli zsinati képviselők nagy része a módosítvány mellett szólalt fel, míg a tiszáninneri kerület némely szónokai kijelentették azt is, hogy ha e módosítvány elfogadtatik, tovább a zsinatban részt nem vehetnek. — Először úgy látszott, hogy a módosítvány keresztül megy, azonban utoljára is a zsinat többsége az egyetértés kedvéért engedett a történeti fejlődést (?) hangsúlyozó kisebbségnek és a délutáni gyűlésben a gr. Lónyay közvetítő módosítványa ment keresztül, mely szerint nem ugyan az egyházi közgyűlés, hanem az egyház községe a protestáns egyházalkotmányba felvétetik, illetőleg ott a hol szokásban van meghagyatik és bizonyos jogokkal ruháztatik föl; azonban hogy miként gyakorolja ezen jogokat, azt az egyes superintendentiák szabályrendeletek útján állapítják meg.

November 5-én megalakultak a zsinati bizottságok, nevezetesen a naplóbíró bizottságon kívül 5, ugymint 1) az egyházalkotmányi ügyekre, 2) tanügyi bizottság, 3) az országos segély-alap vagy domestika bizottság, 4) egyházbirósági bizottság, 5) kérvényi bizottság.

A következő napokon valamival gyorsabban folyt az egyházalkotmány feletti §-ok tárgyalása, mint kezdetben indult. Legtanuságosabbak és érdekesebbek voltak a presbyteriumok rendezéséről szóló eszmecsere és viták.

Főbb határozatok ezek voltak:

Az egyházközségi tanács-presbyterium tagjai 12 évre választatnak, azonban 3 évenként a tagok 4-ed része új választás alá jő. Az első 3 választás alkalmával a kilépők sorshuzás által állapíttatnak meg; ezután mindig azok lépnek ki, a kik a 12 évet betöltötték, de a kilépők újból megválaszthatók. — A presbyterek száma a hivatalból illetékes tagokon kívül az egyházközségek népességéhez képest következő:

50— 200	lélekkel bíró	egyházközségben	4.
200	500	" "	8.
500—1000	" "	" "	12.
1000—1500	" "	" "	16.
1500—2000	" "	" "	20.
2000—3000	" "	" "	24.

Ezen felül minden ezer lélek után 2 presbyter számtatnak.

A presbyterium elnöke a rendes vagy helyettes lelkész. A mely egyházközségben több lelkész van, elnök az azon egyház szolgálatában hivatalára legidősb lelkész. Oly egyházközségekben, melyekben eddig a kettős elnökség volt gyakorlatban, e gyakorlat továbbra is fentartható.

November 7-én az egyházmegyék, egyházkerületek konventre és zsinatra vonatkozó szabályok állapíttattak meg. Az egyházmegyei gyűléseken a tanítótestület két tag által képviselteti magát. — Az egyházkerületi tanácsbírói intézmény is elfogadtatott. Az egyetemes konvent mint egyházkerületünkben állandó organum illesztetett be a konventi javaslat ajapján. A zsinat rendszerint 10 évenként tartatik, elnökei és alelnökei a püspökök és főgondnokok közül fognak választatni.

Nov. 8—10-ig, tehát 3 napon keresztül az egyházi tisztviselőket és egyes egyháztagokat illető kánonok határozottak meg. Csekély módosításokkal a tervezet elfogadottat.

Nov. 11-én kezdetett meg a tanügyi szabályzat tárgyalása. A javaslat egyszerűsítettik, azon §-ok, melyek nem országos törvénybe, hanem rendtartásba vagy utasításokba valók — egyszerűleg kihagyatnak.

Nov. 13-áig a főiskolákról szóló részig haladt el a zsinat. A középiskolákban alkalmazandó tanárok létszámára csak annyi mondatott ki, hogy a rendes tanárok száma, az igazgatóval együtt bármely középiskolánál az abban fenálló osztályok számánál kevesebb nem lehet. Valyon elég-e csak ennyit állapítani meg? — Hogy melyek legyenek a tantárgyak, a görög és német nyelv kötelezett legyen-e? ezek feletti tanácskozás és bírálgatás abban hagyatott. Tudjuk, hogy az országos törvényhozás lesz hivatva azok felett határozni s a felekezeti iskoláknak növendékeik érdekében is alkalmazkodni kell majd az ott történő megállapodásokhoz; nagyon felesleges munkát végzett volna tehát a zsinat, ha azok bonczolgatásába bele bocsátkozik.

Nagy elismeréssel kell fölemlitenünk, hogy a zsinat tagjai hűségesen és lelkiismeretesen végzik teendőiket; a gyűléseken kitartólag jelen vannak, eddig már 16 ülés tartott és még semmit sem apadt a buzgóság! alig néhány tag távozott el. — Ugy is illik az a zsinati atyákhoz!!

Különfélék.

Az országos középiskolai tanár-egylet választmánya legközelebb felterjesztést intézett a m. k. cultusministeriumhoz, melyben azon kérés foglaltatik, hogy a cultusminister által a protestánsoknak adott felekezeti tanárképzés engedménye vonassék vissza, azon indokból mert azon engedmény az összes magyarországi tanügy színvonalát súlyosztaná alább. — Talán sok is lesz már a szemfényvesztésből, a mi az országos középisk. tanár-egylet nevében egy idő óta folyik; czélszerűbb lenne a tankönyvekkel való manipuláció és a könyvismertetések hasznos berendezésére szoritkozni ezen-tul is.

Magánuton jutott tudomásunkra, hogy **Biró Károly** tasnádi ref. lelkész f. hó 12-ik napján meghalt. A valódi lelkészi jellemmel és képzettséggel bíró, még férfikora első virágában működött barátunk elvesztése felett most csupán mély fájdalomunkat fejezzük ki; bővebb életrajzot várunk.

Lapunk legközelebbi számában az országos egyházi segélyalap tervezetéről szóló cikk alul tévedésből maradt ki a szerzőnek **Zsigmond Sándornak** neve.

A zsinati képviselők közül néhányan, többek közt dr. Kolozsváry Sándor, dr. Jeney Viktor kolozsvári egyetemi tanárok az erdélyiek, Kármán Pál és Jordán István a dunamellékiek közül elutaztak; a helyökbe lépő póttagok közül Sziládi János feketehegy-i lelkész körünkbe érkezését várjuk.

A debreczeni egyház a zsinati tagok tiszteletére f. hó 10-ik napján a Bika vendéglőben fényes ebédet rendezett, melyen a zsinati elnök b. Vay Miklós ő excellentiája is megjelent.

„Révész Imre“ emlékére Dávidházy János debreczen-vidéki esperest által gyűjtött adományok:

Bakonszegről: Bakos József bakonszegi lelkész 1 frt Bakonszegi egyház 2 frt Harmathy Márton fi-tanító 50 kr.

Báránról: Szél György bárándi lelk. 5 frt Vágó Ferencz bárándi jegyző 2 frt Kiss Lajos bárándi s. lelk. 1 frt Ajtai Lajos rektor, Nagy Ilyés leánytanító, Kozma Imre kis fitanító, Sütő Antal kis leánytanító 2—2 frtot Baranya Deme-ter gondnok, Futó Jeremiás bíró, Tóth István r. k. tanító 1—1 frtot Pap András, Balogh Bálint, Futó Mihály, P. Kiss Mihály, Bíró Lajos, Kiss Bálint 20—20 krt Szücs János 10 kr Dienes József 20 kr Katona János 10 kr Juhos Sándor 20 kr Futó János 20 kr.

N.-Bajomból: M. Nemes Bénéiamin, Vesszős Bénéiamin 1—1 frtot Bartha László 50 kr, Szany József 1 frt Szabó József 50 kr Nagy Miklós 1 frt Szatmáry Imre, Bagdi Sándor, K. Varga Imre, Váradi László, Bagdi Mihály, Darabos Imre, Borbély György, Czeglédi Gábor, Bagdi Sándor 50—50 krt Darabos László 1 frt Mátéh János 50 kr, Likay Arzén 2 frt Borbély Károly 1 frt Sárkány Miklós, Nagy József, Mezey Lajos, Mike József Dr. Fábik Lajos, Cseh Károly, Erdős Gyula, Imre Gusztáv 50—50 krt. (Folyt. köv.)

Horváth Mihály Mezőföldi esperes gyűjtése:

Medgyaszay Vincze kálosi lelkész 2 frt, Balogh Sándor pálfai lelkész 30 kr, Tatai Imre székes-fehérvári lelkész 1 frt Pálffy Károly Fehérvárott, Balogh Lukács Fehérvárott, Sárközy Kálmán Fehérvárott, Pisky László Fehérvárott, Boros Mihály Fehérvárott, Móricz Sándor Fehérvárott, Orbán Károly, Pisky Zsigmond 50—50 krt, Czeglédi Sándor nádásd ladányi lelkész 1 frt, Badicz László ósi-i lelkész 1 frt, Kálmán József sió-hidvégi lelkész 30 kr, Faa Imre sió-marosi lelkész 40 kr, Szikszai Pál balatonfő-kajári lelkész 1 frt Sóos Károly csajági lelkész 50 kr, Móricz János kenesei lelkész 50 kr, Horváth Mihály lepsényi lelkész 5 frt, Bátky Károly fülei lelkész 1 frt, Bali Albert polgárdi lelkész 1 frt, Váradi István battányi lelkész 50 kr, Szabó Dávid táczyi lelkész 1 frt, **összesen 20 frt 50 kr.**

Páli Lajos esperest gyűjtése:

Pongrácz János kömlödi lelkész 50 kr, Szigethy János etei lelkész 1 frt, Györfy Ferencz 2 frt, Pálffy Lajos, Mészáros Károly mocsai lelkész, Dózsa József tatai lelkész Székely Rudolf, Konkoly Thege Béla, Horváth Geiza 1—1 László József 2 frt, Páli Lajos lelk. esperest 50 kr, **összesen 12 frt.**

Posta utalványokon: Bekő Benő gigei lelkész 1 frt, Bartalos Ödön pettendi lelkész 2 frt, B. Patonyi egyház 1 frt 10 kr, **összesen 4 frt 10 kr.**

Tartalom: Az új középiskolai törvényjavaslat és a prot. autonomia. II. — Presbyter-é a ref. lelkész? — Utóhangok a lelkészválasztási szabályok tárgyában. — A tiszántuli ref. középiskolai tanár-egylet választmányának Debreczenben 1881. évi október hó 20. napján tartott gyűléséről felvett jegyzőkönyv. — Uti levelek. — Könyvismertetés. — Felsőbb hatósági rendeletek. Külföld. — Zsinati rövid krónika. Nov. 5—14. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**